

NIEWYKORZYSTANY POTENCJAŁ UZDROWISKA WIEJSKIEGO SOKOŁOWSKO

Eleonora Gonda-Soroczyńska

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Streszczenie. W opracowaniu zwrócono uwagę na byłe dolnośląskie uzdrowisko wiejskie Sokołowsko, któremu przypisać można miano „uzdrowiska zapomnianego”. Potencjał lecznictwa uzdrowiskowego to przede wszystkim: właściwości klimatyczne, zasoby surowców leczniczych oraz infrastruktura usługowa. Główne atuty miejscowości to przede wszystkim: górską lokalizacją przygraniczną nieopodal Wałbrzycha, właściwości klimatyczne sprzyjające leczeniu dróg oddechowych, infrastruktura uzdrowiskowa, unikalne w skali kraju krajobrazy górskie, objęte ochroną w ramach utworzonego w 1998 roku Parku Krajobrazowego „Sudety Wałbrzyskie”. Współcześnie niepokojącym zjawiskiem jest zmniejszanie się bazy lecznictwa uzdrowiskowego w regionie oraz ogólnej liczby kuracjuszy (patrz Sokołowsko i inne miejscowości uzdrowiskowe zarówno miejskie, jak i wiejskie).

Słowa kluczowe: uzdrowisko wiejskie, wieś, potencjał uzdrowiska wiejskiego, odnowa wsi, zasoby surowców leczniczych, właściwości klimatyczne

WSTĘP

W opracowaniu zwrócono uwagę na duży potencjał uzdrowiskowy, istniejący również w niektórych ośrodkach wiejskich. Dobrym przykładem może być wieś Sokołowsko (Görbersdorf), o tradycji uzdrowiskowej, licząca przed wojną 844 mieszkańców i 338 gospodarstw domowych [Borcz i Gonda-Soroczyńska 2006]. Obecnie we wsi funkcjonuje tylko siedem gospodarstw rolnych. Miejscowość jest w pełni zwodociągowana i skanalizowana. Położona jest ona w województwie dolnośląskim, w powiecie wałbrzyskim, w przygranicznej gminie Mieroszów, w Górach Suchych Sudetów Środkowych, w dwóch dolinach: Sokołowca (zwanego dawniej Radosnym Jarem) i Dziczego Potoku. Administracyjnie w latach 1975–1998 miejscowość ta należała do województwa wałbrzyskiego.

Potencjał uzdrowiskowy stanowi fragment potencjału turystycznego określonego obszaru [Turystyka uzdrowiskowa... 1999]. Potencjał turystyczny Polski jest sumą po-

Adres do korespondencji – Corresponding author: Eleonora Gonda-Soroczyńska, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji, Katedra Gospodarki Przestrzennej, ul. Grunwaldzka 53, 50-357 Wrocław, e-mail: eleonora.gonda-soroczyńska@up.wroc.pl

tencjałów znajdujących się w poszczególnych regionach [Iwanek 2006]. Każde województwo zaś posiada tylko dla siebie charakterystyczne walory przyrodnicze i kulturowe, które wyróżniają je na mapie turystycznej Polski i Europy.

Województwo dolnośląskie jest szczególne [Iwanek 2006]. Na jego terenie znajdują się stare pasma górskie Sudetów (Karkonosze, Masyw Śnieżnika, góry: Izerskie, Stołowe, Sowie, Kaczawskie i inne), liczne rzeki z pięknymi wodospadami, ogromne obszary lasów. Dolny Śląsk jest regionem o bogatej historii, pełnej tajemnic i niewyjaśnionych zagadek. Był on areną wielu wojen i najazdów. Świadectwem tej burzliwej przeszłości są ruiny zamków, fortec i warowni. Na obszarze tym działa 11 uzdrowisk statutowych, spośród 43 w całej Polsce (1/4 wszystkich placówek lecznictwa uzdrowiskowego funkcjonujących w Polsce). Potencjał lecznictwa uzdrowiskowego to przede wszystkim właściwości klimatyczne, zasoby surowców leczniczych oraz infrastruktura usługowa. Na ziemi dolnośląskiej występują bogate i różnorodne złoża wód mineralnych i leczniczych, w tym radoczynnych i termalnych. Wykorzystywane są w lecznictwie sanatoryjnym, rozlewnictwie i eksploatacji naturalnego CO₂. Spotkać je można przede wszystkim w Sudetach (Kotlina Kłodzka i jej górskie obrzeża, rejon Wałbrzych – Bolków, Góry Izerskie). Region dysponuje rozwiniętą siecią placówek świadczących usługi leczniczo-uzdrowiskowe. Niepokojącym jednak zjawiskiem jest zmniejszanie się jego bazy oraz ogólnej liczby kuracjuszy.

Na szczególną uwagę zasługują niektóre dolnośląskie miejscowości dysponujące ogromnym potencjałem uzdrowiskowym, obecnie jednak zapomniane. W okresie przed II wojną światową stanowiły one prężnie funkcjonujące uzdrowiska. Wymienić tu można chociażby niektóre z nich: Opolno-Zdrój (Bad Oppelsdorf), Bolków-Zdrój (Wiesau), Olbrachcice (Olbersdorf), Stare Bogaczowice (Alt Reichenau), Wleń (Lähn), Trzebinia (Bad Wachtel-Kunzendorf) i inne.

Ciekawym przykładem uzdrowiska działającego na terenie wsi jest Sokołowsko [Borc i Gonda-Soroczyńska 2006], które swą urodą zachwyca od stuleci (rys. 1). Do czasów współczesnych napotkać tu można wiele śladów minionej świetności. Na terenie wsi znajduje się 50 obiektów wpisanych do rejestru zabytków i budownictwa.

Rys. 1. Görbersdorf – Sokołowsko w przedwojennych czasach swojej świetności (www.sokolowsko.info)

Fig. 1. Görbersdorf – pre-war glory times of Sokołowsko

Głównym celem pracy była analiza wiejskiej miejscowości uzdrowskiej, jaką jest Sokołowsko, ukazanie okresu jej świetności, z przedstawieniem najważniejszych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i uzdrowskich (klimatycznych) oraz możliwości przywrócenia funkcji turystycznej, w tym uzdrowskiej [Spałek i Trzewikowska 2009].

METODY BADAWCZE

Badania przeprowadzono na podstawie inwentaryzacji bezpośredniej i pośredniej. Bezpośrednia polegała na pracach w terenie, podczas których wykonano inwentaryzacje urbanistyczne, budowlane oraz zdjęcia i szkice. Zwrócono uwagę na możliwości adaptacyjne poszczególnych obiektów, zwłaszcza pod funkcje uzdrowskie, a także związane z szeroko pojmowaną turystyką i rekreacją. Inwentaryzacja pośrednia obejmowała zebranie informacji o historii powstania miejscowości, a zwłaszcza historii uzdrowska i funkcjonowania poszczególnych obiektów leczniczych. W tej części badań oparto się na materiałach uzyskanych w gminie, wywiadach środowiskowych oraz informacjach zawartych w wykazanym piśmiennictwie. Zgromadzone informacje potwierdzone zostały dokumentacją fotograficzną. Podczas przeprowadzanych analiz wyszczególniono najważniejsze elementy występujące we wsi, jako te, które mogą przyczynić się do odtworzenia, zrewitalizowania i zrewaloryzowania zasobów turystycznych.

HISTORIA UZDROWISKA

Sokołowsko to największa wieś położona w Kotlinie Sokołowskiej, w Górach Suchych (Sudety Środkowe), na wysokości 540–590 m n.p.m., w dolinach potoku Sokołowca i Dziczego Potoku. Miejscowość ze wszystkich stron otoczona jest stromymi zboczami – od północnego zachodu przez Stożek Mały, zwany też przez ludność miejscową „Bocianią Małą” lub „Bocianią” (750 m n.p.m.), od północnego wschodu przez masyw Bukowca (898 m n.p.m.), od południowego zachodu przez Garbatkę (797 m n.p.m.), od południa i południowego wschodu przez Włostową (903 m n.p.m.) oraz od wschodu przez Suchawę (928 m n.p.m.).

Do połowy XIX wieku miejscowość ta nie różniła się niczym od innych wsi w dobrach Hochbergów. Dopiero w 1849 roku, kiedy na wypoczynek przyjechała tu hrabina von Colomb, nastąpiły zmiany. Zachwycona lokalnym krajobrazem namówiła ona swojego szwagra, dr. Hermanna Brehmera, na utworzenie uzdrowska. W 1859 roku Brehmer rozpoczął prowadzenie zakładu przyrodoleczniczego według opracowanej przez siebie metody. Kładł szczególny nacisk na korzystny wpływ leczenia balneoklimatycznego na układ oddechowy u chorych na gruźlicę płuc. Metoda ta opierała się na leczeniu bodźcowym za pomocą klimatu górskiego oraz zastosowaniu opracowanej przez niego diety. Wykorzystywała ona lokalne warunki klimatyczne z uwzględnieniem temperatury, wilgotności i ruchów powietrza. Nadto zakładała wysiłek fizyczny na świeżym powietrzu (ćwiczenia oddechowe i gimnastykę ogólnorozwojową), spacer, dietę oraz zabiegi wodolecznicze.

Klimat Sokołowska, podobnie jak całej gminy Mieroszów, to klimat górski, silnie zróżnicowany w zależności od wysokości i rozkładu form ukształtowania powierzchni. Występuje tu dość znaczna ilość opadów (700–800 mm rocznie), a w najwyższych partiach – nawet do 900 mm, przy maksimum opadów przypadających latem. Istotną rolę w kształtowaniu warunków klimatycznych odgrywa rzeźba terenu. Południowe zbocza w wyniku mocniejszego usłonecznienia ulegają przesuszeniu. W dolinach występują zjawiska inwersji termicznych.

WALORY UZDROWISKA SOKOŁOWSKO

Sokołowsko to uzdrowisko typu klimatycznego, w którym zastosowano nowatorską metodę leczenia klimatyczno-dietetycznego. Na jego wzór został stworzony ośrodek leczenia gruźlicy w Davos. Miejscowość posiada swoisty mikroklimat, charakteryzujący się dużą czystością powietrza i znacznym usłonecznieniem. Z tego powodu na początku lat 50. XIX wieku dr Hermann Brehmer założył w Sokołowsku pierwsze na świecie uzdrowisko klimatyczne. Adresowane było ono do osób chorych na gruźlicę. Gruźlica w tamtym okresie na ogół była nieuleczalna. Uzdrowisko początkowo, pomimo doskonałych warunków klimatycznych, wskutek nieprawidłowego zarządzania nie przynosiło planowanych zysków.

Dr H. Brehmer jako pierwszy twierdził, że choroba płuc jest uleczalna. Był twórcą fizykalno-dietetycznej metody leczenia gruźlicy płuc. To on pierwszy uruchomił zakład, będący wzorcem dla później powstających sanatoriów przeciwgruźliczych. Asystentem dr. H. Brehmera był polski lekarz dr Alfred Sokołowski, od którego nazwiska pochodzi powojenna nazwa miejscowości. Na początku XIX wieku miejscowość liczyła 315 mieszkańców, 64 domy mieszkalne, dwa młyny wodne, dwa wiatraki holenderskie, 1 gorzelnię, 13 krosien lnianych i 10 krosien tkackich. We wsi w latach 1867–1878 powstał pierwszy wielki budynek sanatorium przeciwgruźliczego dr. H. Brehmera (powojenna nazwa „Grunwald”).

Wybudowany został w stylu gotyckiego zamku z czerwonej cegły, z dwiema basztami, z dostawioną halą spacerową (rys. 2). Budynek wyposażony był w dwa ogrody zimowe.

Rys. 2. Sokołowsko, pierwszy wielki budynek sanatorium przeciwgruźliczego dr. H. Brehmera – powojenna nazwa „Grunwald” (fot. E. Gonda-Soroczyńska, 2010)

Fig. 2. Sokołowsko, the first building of the tuberculosis sanatorium created by Dr. H. Brehmer – post-war name “Grunwald”

W sanatorium Brehmera dla gości przygotowano 303 pokoje jedno- i dwuosobowe. W okresie późniejszym należały do niego dodatkowo trzy wille z 240 łózkami. Sanatorium dr. Brehmera było jednym z najnowocześniejszych, najpiękniejszych i najbardziej rozpoznawalnych obiektów sanatoryjnych w Europie. Cieszyło się ono olbrzymią popularnością. Wypoczywali w nim m.in.: noblista Gerhart Hauptmann, feldmarszałek hr. von Moltke, znany pisarz Albert Brachvogel.

Dr Brehmer wybudował w Sokołowsku także dwa pensjonaty – Villa Rosa i Weisse Haus. Wraz z rozbudową ośrodka zwrócono uwagę na otaczający go teren. Utworzono na nim park, a w nim wybudowano pawilony wypoczynkowe z natryskami. Na szczególną uwagę zasługiwała Grota Hermanna. Wybudowano ją ze skał wulkanicznych Etny. Oświetlona była licznymi lampami i żyrandolami oraz witrażami. Liczba osób korzystających z sanatorium co roku wzrastała. W 1872 roku zakład przyjął 396 osób, w tym 25 Polaków, a w 1873 roku – 706 osób, w tym 110 Polaków. Przed śmiercią dr. Brehmera w 1889 roku liczba chętnych była tak duża, że przekraczała możliwości noclegowe uzdrowiska.

W 1874 roku położono kamień węgielny pod budowę nowego zakładu przyrodolecniczego. Obiekt ukończony został dwa lata później. Do dyspozycji gości oddano zakład kuracyjny, restaurację Bellevue, zajazd i hotel Zur Preussische Krone.

Na szczególną uwagę zasługuje zbudowane w 1875 roku sanatorium dr. Römplera. W jego skład wchodziło kilka willi dysponujących 85 pokojami. W 1878 roku dr Römpler odkupił ośrodek, przystąpił do dalszej jego rozbudowy i realizacji założeń parku kuracyjnego. Ofiarował również teren pod budowę kościoła protestanckiego dla gości (rys. 3).

W 1882 roku zmieniono profil leczniczy uzdrowiska, poszerzono jego ofertę wypoczynkową i przeprowadzono dalszą modernizację sanatoriów. Miejscowość, oprócz działalności uzdrowskiej, stała się ośrodkiem sportów zimowych (napływ gości ze Skandynawii).

Rys. 3. Sokołowsko, kościół protestancki dla ludności tubylczej i kuracjuszy z 1878 roku (fot. E. Gonda-Soroczyńska, 2010)

Fig. 3. Sokołowsko, 1878, a protestant church for the local population and the patients

W latach 30. XX wieku wybudowano 60-metrową skocznię narciarską i utworzono liczne trasy narciarskie.

W 1885 roku przy sanatorium wzniesiono budynek ogrodu zimowego z charakterystyczną kopułą w stylu neoklasycyzyzm. W ciągu dwóch następnych lat wybudowano luksusową jadalnię i zadaszoną leżakownię, a obok sanatorium na potrzeby gości zaprojektowano lodownię, która mieściła 300 m³ lodu.

W 1887 roku przebywało tu 730 kuracjuszy. W 1901 roku dr Römpler przekazał teren pod budowę cerkwi dla licznie napływających gości z Rosji. Kaplica ta przetrwała do dziś i jest perłą architektury sakralnej na Dolnym Śląsku (rys. 4). Uzdrowisko nie należało do tanich, lecz było dobrze zagospodarowane. Już przed 1888 rokiem posiadało pocztę i połączenia telefoniczne.

Rys. 4. Sokołowsko, cerkiew pod wezwaniem św. Archaniola Michała dla rosyjskich kuracjuszy z 1901 roku (fot. E. Gonda-Soroczyńska, 2010)

Fig. 4. Sokołowsko, 1901, Archangel Michael Russian – orthodox church for patients from Russia

W 1894 roku w Sokołowsku powstał trzeci duży zakład leczniczy – sanatorium „Marienhaus” prowadzone przez doktora Weichersa.

Do końca XIX wieku we wsi Sokołowsko powstawały kolejne pensjonaty i sanatoria. Wokół nich zakładano parki i ogrody. Wyposażano je w wypoczynkowe i widokowe altany, pawilony i fontanny. W parku zdrojowym między alejkami i ścieżkami dominowały świerki. Wszystkie te elementy tworzyły jedno z najciekawszych i najpiękniejszych założeń krajobrazowych w dolnośląskich uzdrowiskach. W 1873 roku w Sokołowsku leczyli się 706 osób (przykładowo w Kudowie Zdroju – 997 osób).

W pierwszych latach XX wieku Sokołowsku istniały m.in.: dwie gospody, cukiernia, kawiarnia, poczta, szkoła i 128 gospodarstw rolnych.

Po kapitulacji Niemiec 8 maja 1945 roku wieś została zajęta przez wojska radzieckie, a następnie przekazana władzom polskim. Dotychczasowa ludność została wysiedlona do Niemiec, na jej miejsce zaś przybyli polscy przesiedleńcy. Pod zarządkiem Państwowych Uzdrowisk Dolnośląskich w Sokołowsku, jak za czasów dr. Brehmera, leczono schorzenia

górnym dróg oddechowych, gruźlicę płuc we wszystkich postaciach. Prowadzono również rekonwalescencję.

Sanatorium Brehmera nadano nową nazwę „Grunwald”. Eksploatowany i nieremontowany obiekt ulegał stopniowemu niszczeniu. Pod naciskiem Stanisława Domina zmieniono profil leczenia na leczenie chorób dróg oddechowych.

Sokołowsko pomimo niewielkiego obszaru i małej liczby mieszkańców wciąż poszczycić się może dużą powierzchnią terenów parkowych, które pierwotnie zajmowały około 150 ha. Większość z nich powstała w drugiej połowie XIX wieku i długo miała opinię najlepiej zaprojektowanych w Europie. Parki te na swojej świetności zaczęły tracić po I i II wojnie światowej, kiedy zniszczono wszystkie pawilony znajdujące się na ich terenie. Powstałe przy sanatoriach parki odgrywały istotną rolę w ukształtowaniu miejscowości. To one w stopniu nie mniejszym niż architektura sanatoryjna decydowały o jej kuracyjnym charakterze.

W latach 70. XX wieku miejscowość zaczęto przekształcać w ośrodek sportów zimowych na potrzeby klubów wałbrzyskich. Docelowo miał tu powstać Wojewódzki Ośrodek Sportów Zimowych. Jednak z braku środków finansowych nie wszystko udało się zrealizować. Powstały tylko trasy biegowe (w tym nartorolkowa), które włączono do Biegu Gwarków.

W ostatnich dziesięcioleciach zaniedbane i pozbawione poważniejszych inwestycji byłe uzdrowisko wiejskie zaczęło upadać. Główne sanatorium „Grunwald” znajduje się w ruinie. Dewastacji uległy parki zdrojowe z zabytkowymi altanami, rzeźbami i fontanami oraz skocznia narciarska. Wiele budynków rozebrano [Januszewska 2002].

W 2007 roku dawne sanatorium Brehmera zmieniło właściciela. Od tego czasu Fundacja Sztuki Współczesnej IN SITU odbudowuje spalony w 2005 roku obiekt, tworząc w tym miejscu Międzynarodowe Laboratorium Kultury wraz z Muzeum Krzysztofa Kieślowskiego. Ma ono stanowić miejsce przenikania się historii, sztuki i architektury. W dawnym sanatorium Römplera mieści się obecnie Przychodnia Specjalistyczna – Poradnia Gruźlicy i Chorób Płuc. Przy obu sanatoriach zachowały się piękne parki z licznymi okazałymi drzewami. Rośnie tu również wiele gatunków egzotycznych, jak na przykład: choina kanadyjska, cyprysik groszkowy i daglezja zielona. W parku otaczającym dawne sanatorium Römplera znajduje się również jedno z najpiękniejszych w Sudetach zagospodarowanych źródeł – Wald Quelle (Leśne Źródło), obecnie suche. Wpływało ono z okazałego monumentu z piaskowca. Przedstawiono na nim romantyczną scenkę leśną z sarną i dwoma krasnoludkami oraz fragment jednego z wierszy Goethego. Krasnoludki skuto z niewiadomych powodów. Nadto w parku otaczającym ruiny dawnego sanatorium Brehmera warto zwrócić uwagę na malowniczo meandrujący strumyk z kaskadami.

STRATEGIA ROZWOJU SOKOŁOWSKA ELEMENTEM PROGRAMU „ODNOWA WSI”

W Urzędzie Miejskim w Mioszowie powstała strategia rozwoju miejscowości Sokołowsko. To ważny dokument planistyczny. Opracowany został w ramach programu „Odnowa wsi”. Stanowi on metodę rozwoju obszarów wiejskich, odnoszącą się do pełnego spektrum potrzeb człowieka na wsi, dotyczy również jego problemów. Zadaniem

tego programu jest integracja lokalnej społeczności wiejskiej, jej aktywizacja, trwałe upodmiotowienie, stworzenie poczucia odpowiedzialności za przyszłość własnej wsi, zapewniając odpowiednią wiedzę, umiejętności i wsparcie zewnętrzne. Plan – program „Odnowy wsi”, prowadzić ma do realnej poprawy jakości życia na wsi poprzez wykorzystanie często uśpionego potencjału wewnętrznego jej mieszkańców, zaangażowania i współpracy.

W strategii rozwoju miejscowości [2009] do najważniejszych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć należą:

- przywrócenie Sokołowskiemu statusu uzdrowiska,
- uznanie turystyki za „bazowy” kierunek rozwoju dla Sokołowska,
- kompleksowa rewitalizacja zabytkowego zespołu sanatoryjno-uzdrowiskowego wraz z parkiem (współpraca ze spółką z o.o. „Sanatoria Dolnośląskie”),
- współpraca z Fundacją Sztuki Współczesnej IN SITU w zakresie poprawy stanu zabytków architektury i budownictwa (w tym m.in. odbudowa dawnego sanatorium dr. Brehmera w Sokołowskiu i przyległych parków),
- przygotowanie terenów pod nowe inwestycje,
- poprawa infrastruktury komunikacyjnej i technicznej (planowana przez WZWIK przebudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej),
- rewaloryzacja Parku Sanatoryjnego „Biały Orzeł”,
- poprawa czystości powietrza i działania proekologiczne,
- odtworzenie zespołu parków i terenów zielonych,
- odbudowa narciarskich tras biegowych „Czarcie Sidła”, obejmująca między innymi przebieg „rolkostrady”,
- wspieranie rozwoju agroturystyki.

DYSKUSJA

W ostatnich latach w Sokołowskiu nie funkcjonuje już żadne sanatorium. Ta uzdrowiskowa miejscowość wiejska przeżywa regres. Może nadszedł właściwy czas, by odbudować sanatoria (wielkie sanatorium „Grunwald” od lat stoi puste), przywrócić dawną świetność uzdrowiska, poprawić wizerunek wsi. A może należałoby skorzystać z możliwości opracowania konstruktywnego programu w kontekście szeroko rozumianej turystyki (w tym uzdrowiskowej) celem pozyskania funduszy unijnych czy skorzystania z programu odnowy wsi dla województwa dolnośląskiego. Warto zadbać o to miejsce – świetne na weekend, do pieszych wędrówek po okolicznych górach, po zamkach księstwa świdnicko-jaworskiego (Rogowiec, Radosno), do uprawiania sportów (obecnie miejscowość wypoczynkowa otoczona jest kilkunastokilometrowymi trasami do narciarstwa biegowego zimą i kolarstwa latem, z trasami snowboardowymi i wyciągami narciarskimi). Warto zadbać o dziedzictwo kulturowe (tu, oprócz obiektów sanatoryjnych i pensjonatów, znajduje się murowana mała cerkiew po remoncie oraz kościół ewangelicki z 1884 roku wybudowany w znacznym stopniu ze składek kuracjuszy), niepowtarzalne krajobrazy, urokliwe zakątki i elementy małej architektury.

PODSUMOWANIE

Zapewne trafne będzie stwierdzenie, iż najwyższa pora zainteresować się tą miejscowością w kontekście szeroko pojmowanej turystyki. Drzemie w niej ogromny potencjał, jak dotąd niewykorzystany. Unikalne w skali kraju, a może i Europy krajobrazy górskie (objęte ochroną Parku Krajobrazowego Sudety Wałbrzyskie), doskonałe warunki klimatyczne stwarzające możliwość przywrócenia oferty uzdrowiskowej (leczenia chorób dróg oddechowych, również gruźlicy), znakomite możliwości terenowe, dzięki którym powstały liczne szlaki górskie, rowerowe, ścieżki spacerowe, trasy biegowe, nartorolkowe, trasy narciarskie, lokalizacja blisko Czech i Wałbrzycha, możliwości poznawcze okolicznych zabytków i dóbr kultury współczesnej to elementy, których pozazdrościć mógłby niejeden region w Polsce. To właśnie w tej wsi drzemie ogromny potencjał lecznictwa uzdrowiskowego, nie mówiąc o niszczących kubaturowych obiektach sanatoryjnych, stanowiących w okresie swej świetności „perły architektury uzdrowiskowej” [Dryglas 2006]. Kwestia ich rewitalizacji, rewaloryzacji łączy się z rozbudową i budową uzdrowiskowej infrastruktury usługowej.

WNIOSKI

1. Dolny Śląsk posiada liczne miejscowości pełniące przed II wojną światową funkcję uzdrowiskową, dysponujące znaczącym potencjałem uzdrowiskowym, niestety dotychczas niewykorzystanym – przykład Sokołowska.

2. Funkcja uzdrowiskowa w tych miejscowościach stanowiłaby szansę ich rozwoju, formę odnowy.

3. W ramach programu „Odnowa wsi dolnośląskiej” wsie te mogłyby pozyskać pożyteczne wsparcie z Unii Europejskiej (dobrym przykładem jest Przerzeczyn-Zdrój).

4. Sokołowsko, zabiegając o status uzdrowiska, powinno wysunąć, jako najistotniejsze, argumenty tradycji lecznictwa uzdrowiskowego, walorów klimatycznych i przyrodniczych, krajobrazowych, mało przekształconego przez człowieka środowiska, wieloletnich tradycji w organizowaniu imprez masowych.

5. W Sokołowsku istnieje szansa przywrócenia świetności miejscowości nie tylko w zakresie odbudowy uzdrowiska, ale również szeroko pojmowanej turystyki, wykorzystując do tego celu wyznaczone szlaki turystyczne, trasy narciarskie, rowerowe i konne, miejsce po skoczni narciarskiej oraz trasy biegowe (w tym nartorolkową).

PIŚMIENNICTWO

- Borcza Z., Gonda-Soroczyńska E., 2006. Funkcja wsi jako uzdrowiska. W: *Odnowa polskiej wsi*. Red. W. Czarnecki, D. Korolczuk. Wydział Architektury Politechniki Białostockiej, Białystok, 109–115.
- Dryglas D., 2006. Uzdrowisko to też produkt turystyczny. *Wiadomości Turystyczne* 16, Uzdrowiska 1, 13.
- Golba J., 2003. Polskie uzdrowiska europejską atrakcją. *Aktualności Turystyczne* 5, 22–23.
- Iwanek T., 2006. *Turystyka uzdrowiskowa w gospodarce regionu i kraju*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania „Edukacja”, Wrocław.

- Januszewska M., 2002. Zróżnicowanie przestrzenne infrastruktury uzdrowiskowej na Dolnym Śląsku. *Prace Naukowe AE Wrocław* 967, 191–204.
- Spalek K., Trzewikowska I., 2009. Uzdrowisko w Sokołowsku. *SUDETY Przyroda Kultura Historia* 12, 105, 6–7.
- Strategia rozwoju miejscowości Sokołowsko, 2009. Mieroszów.
- Turystyka uzdrowiskowa: stan i perspektywy, 1999. Red. M. Boruszczak. I Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Jastrzębia Góra 3–5.09.1999 r. Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Sopocie z siedzibą w Gdańsku, Gdańsk.

UNUSED POTENTIAL OF RURAL SOKOŁOWSKO SPA

Abstract. Sokołowsko, a former rural spa which may now be referred to as “a forgotten spa” was studied by the author. The potential of spas as health-promoting places mainly depends on the climatic qualities, resources of health-promoting raw materials as well as service infrastructure. The main advantages of the village are: location in the mountains and close to the national border; vicinity of Wałbrzych; climatic conditions beneficial for the treatment of respiratory track diseases; spa infrastructure; unique mountain landscape protected within the Sudety Wałbrzyskie Landscape Park created in 1998. The decreasing offer of spa resort infrastructure as well as decreasing number of patients are worrying phenomena.

Key words: rural spa, village, potential of a rural spa, revival of rural areas, resources of healing materials, climatic conditions

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 15.07.2011